basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

MOPITLO/PHUPU 2026

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 9.

KAROLO YA A: TEKAKWEŠIŠO

POTŠIŠO YA 1

Tlhahlo ya go swaya tekakwešišo

- Ka gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tšeo di fetoša tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa a a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo fokoletše meputso ge e le gore karabo e sa na le tlhalošo ya maleba. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele gomme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

1.1 1.1.1 (a) 'Tlala e ntšhitše noga moleteng.' (1)

(b) 'Tswala e ganne e sego ka teng fela eupša le ka ntle e mo hlapile diatla.' (1)

1.1.2 Legae la Boikhutšo. (1)

1.1.3
- Lefelo la go hlweka.
- Ditsejana di a hlokomelwa go thibela dikotsi.
- Go na le ditulo tša go thetha.
- Go na le dihlare tša maleba. (4)

1.1.4
- Lenaneo la go tliša dijo tšeo di hlahlobilwego.
- Ke tša dinyakwa tša bona/batšofadi tša kalafi. (2)

1.1.5
- Ba tšhaba go apea dipitša tše ntši.
- Nako le yona e fetoga lenaba ka ge ba kitimela mešomong.

(E TEE fela). (1)

1.1.6 Go šala a nnoši ge ba ile mošomong. (1)

1.1.7
- Dijo di a hlahlobja.
- Go lewa dijo tša phepo. (2)

1.1.8 (a) Ga go sa na le motho yo a dulago moo. (1)

(b) Ba theeleditše mmino. (1)

(c) Go hloka bao e tlošanago nabo bodutu. (1)

1.1.9
- Ba theeletša mmino.
- Ba hlohleletšwa go se dule ba hloname. (2)

1.1.10
- Batšofadi ba ka gae ba phela ba le bodutung mola bao ba lego mafelong a batšofadi ba ipshina ka mmino le go tlošana bodutu.
- Batšofadi ba ka gae ga ba hwetše thušo ya seprofešenale mola bao ba lego mafelong a batšofadi ba hwetša thušo ya seprofešenale.
- Batšofadi ba ka gae ga ba na lenaneo la go hlapa mola bao ba lego mafelong a batšofadi ba na le lenaneo la go hlapa.
- Batšofadi ba ka gae ga ba itšhidolle mola bao ba lego mafelong a batšofadi ba itšhidolla.

(TŠE PEDI fela). (2)

1.1.11 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.

- Ba tšeelwa mašeleng a bona ka kgang.
- Ga ba hlokomelwe ka tshwanelo. (2)

1.1.12
- Go be le meneelo go tšwa go borakgwebo yeo e ka thušago mafelo ao.
- Mmušo o netefatše gore mafelo ao a phela a le seemong sa go amogelega. (2)

1.2 1.2.1 (a) A/Tlaišo (1)

(b) Ngwana o peputše lesea. (1)

1.2.2
- Lesea le rwele mongatse.
- Lesea le apešitšwe lepai.
- Lesea le thekgilwe ka matsogo.

(TŠE PEDI fela). (2)

1.2.3 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.

- Ngwana a ka feleletša a tšhabile ka gae.
- Ngwana a ka ba le kgatelelo ya monagano. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Mokgwa wa go swaya kakaretšo:
Ge go swaiwa go tla hlokomelwa dintlha tše bohlokwa gomme gwa tlogelwa tša go hloka mohola.
Kakaretšo e swanetše go swaiwa ka mokgwa wo o latelago:

Tlhahlo ya go swaya kakaretšo.

- **Kabo ya meputso**
  - Dintlha = 7
  - Polelo = 3
  - Palomoka=10

- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a tlhalošo.**
  - 1–3 ya dintlha - moputso 1
  - 4–5 ya dintlha - meputso 2
  - 6–7 ya dintlha - meputso 3

- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba se ba šomiša mantšu a bona.**
  - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ga a abelwe meputso ya polelo.
  - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 4 go iša go tše 5, o abelwa moputso o tee wa polelo.
  - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 2 go iša go tše 3, o abelwa meputso ye 2 ya polelo.

HLOKOMELA

Palo ya mantšu

- Baswai ba kgonthišiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

Hlokomela:Amogela dintlha ka moka tšeo di tšwago temaneng tše di swanetšego go elwa hloko ge go hlwekišwa setšidifatši.

	DITSOPOLWA		**MANTŠU A TLHALOŠO**
1	'Se se ka thuša go lahla dijo tšeo di fetilwego ke nako le tšeo di senyegilego.'	1	Dijo tša kgale le tše di senyegilego di tla lahlwa.
2	'Setšidifatši ge se hlwekile, se kgona go fokotša kotsi ya kgolo ya dipaketheria.'	2	Dipaketheria di a fokotšega.
3	'Se se bohlokwa kudu bakeng sa go thibela malwetši ao a hlolwago ke dijo.'	3	Go thibelwa malwetši a go hlolwa ke dijo tša go senyega.
4	'Setšidifatši se se hlwekilego, se ka dira gore bophelo bja sona bo oketšege.'	4	Bophelo bja setšidifatši seo se hlwekišwago ka mehla bo ka tšea nako ye telele.
5	'Ge nako e dutše e eya dijo tše di senyegilego di ka dira gore menkgo ye e sa nyakegego e tšwe ka setšidifatšing.'	5	Go hlweka ga setšidifatši go tloša menkgo.
6	'Go hlwekiša setšidifatši go fa sebaka sa go beakanya dikagare tša sona lefsa.'	6	Dijo ka gare ga setšidifatši di beakantšhwa lefsa.
7	'Go phumola lerole go tšwa dikhoeleng ... go ka fokotša kgatelelo go kompresa le dikarolo tše dingwe.'	7	Tlhwekišo ya dikhoele go fokotša kgatelelo go kompresa.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO

POTŠIŠO YA 3: PAPATŠO

Tlhahlo ya go swaya KAROLO YA C.

- **Mopeleto**
  - Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetoša tlhalošo ya lentšu.
  - Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go šetšwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
  - Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a a feletšego go ya le ka taelo.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

3.1 *Colgate* (1)

3.2
- Go hlwekiša meno.
- Go bolaya ditwatši.
- Go nkgiša legano bose.
- Go tiiša meno.

(TŠE PEDI fela). (2)

3.3 C/Batho ka moka (1)

3.4 Gore moreki a kganyoge go reka *Colgate*. (1)

3.5 Go goga šedi ya bareki. (1)

3.6 Thibela go bola ga meno. (1)

3.7 Maatla a go hlatlagantšhwa gane. (1)

3.8 Menomašweu
- Leina + Lehlaodi (2)

[10]

POTŠIŠO YA 4: KHATHUNE

4.1 B/Manyami (1)

4.2
- Pudula ya 1 ke ya go nagana.
- Pudula ya 2 ke ya go bolela. (2)

4.3 Go laetša go re ba nyalane. (1)

4.4 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.

- Monna ga a šome, o fepša ke mosadi.
- Monna yo o laolwa ke mosadi. (2)

4.5 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.

- Ba ka ba le kgatelelo ya monagano.
- Ba ka ipha lešoka.
- Ba ka ineela diokobatšing le madileng.

(TŠE PEDI fela). (2)

4.6 La ka
- Lešalarui (2)

[10]

POTŠIŠO YA 5: SENGWALWA

5.1 5.1.1 Motsaneng (1)

5.1.2 Dikolo (1)

5.1.3 (a) Yo Sedupe o be a se kreiting ya 12. (1)

(b) Yo Sedupe o be a tla ba kreiting ya 12. (1)

5.1.4 La sebopego (1)

5.1.5 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.

- Ge nka dula letšatšing sebaka se setelele ke rengwa ke hlogo.
- Morwedi wa Tebogo o na le hlogo.

(E TEE fela). (1)

5.1.6 Leitiri
- Modiro wa go ba popotela o dirwa ke sediri ebile o wela godimo ga sediri.

GOBA

Lephethi
- Modiro wa go ba popotela o tšwelela ka lebaka le le fetilego/o phethilwe.

(E TEE fela). (2)

5.1.7
- Ya mathomo ke lethuši.
- Ya bobedi ke lediri. (2)

5.1.8 Le kgokantšha leruo le lerui/mong le leruo. (1)

5.1.9 Letolwana (1)

5.1.10 Nkabe ke ngwana wa morago.
- Modiro o se ke wa fetwa ke nako ya wona ka lebaka la gore o ka tla wa itshola ka moso. (2)

5.2 5.2.1
- Dijase
- Mengatse
- Sekhafo
- Pholoneke
- Ditlelafo

(TŠE PEDI fela). (2)

5.2.2 Tonya (1)

5.2.3 C/Modirišopego (1)

5.2.4 Ditlelafo (1)

5.2.5 Legoro la 8 (Di-) (1)
[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80